

1º PREMIO

VI
**CERTAME
RELATO
CURTO**

Xeracions

David Castelo Fraiz

Xeracíons

por *My tailor is rich*

Pasara pouco máis dun lustro dende que aquel século vinte, o século de América, botara a andar. A Raíña Vitoria de Inglaterra finara e Theodore Roosevelt, o afouto *Teddy Roosevelt*, era presidente da nación. Era unha nova era de posibilidade, innovación e progreso. En tódolos eidos o que era sabido podía agora trocar, notábase no ar, áinda que ía moi pasenxo, coma follas de outono caendo devagar.

Facía cincuenta anos, Des Moines non era mais que un villoña. Catro casas espetadas nun belido ermo no que matrimoniaban dous modestos ríos, vasalos do maxestoso Mississippi. Arrestora era unha florecente cidade do Medio Oeste, capital do estado de Iowa, pronta a ser metrópole, todo ruído, confusión e fealdade, onde as rúas saudaban a chegada dos automóbiles. Eran poucos áinda, pero xa estableceran franca inimizade cos antigos patróns, a raza equina. O cheiro a petróleo queimado asolagaba as beirarrúas e ronseis de nubeiros negros aboian por riba do pavimento. Ían esvaer nos fociños húmidos dos cabalos, que fungaban molestos. Aquí e alá sentíanse estoupidos de pistón que os facían rinchar e choutar, acompañados de crus xuramentos de carreteiros. Ás veces debrocaban os carros ou desbocaban os cabalos. Sempre había liorta cos fachendosos propietarios daquelas máquinas do demo. Partidarios do vello e do novo porfiaban acotío. Pero os tempos eran testaláns, e mudaban, así e todo.

En Des Moines, naquel entón, vivía unha familia orixinaria de Kansas. Un matrimonio con dúas fillas pequenas que se instalara facía uns meses, por causa do novo traballo do pai no *Ferrocarril da Rock Island*. Se lle preguntases á filla maior, diríache que era coma aterrizar no País de Oz, un Oz que tiña pouco de marabiloso, ó que fora levada contra a súa vontade polo tornado paternal. Por ela viñera tamén o avó materno, recentemente viúvo, que non se acostumaba a non tela arredor, por moito que fose un dos homes más respectados de Atchison, Kansas. O ímpeto daquela rapariga dáballe a vida. Era verdadeiramente unha cativa de xenio. Un espírito ceibo ao que chamaban *Meeley*. Tería entón arredor de nove anos, dous más que a pequena, que se limitaba a seguila coma un canciño, arremedando os seus xeitos e feitos.

Coma Dorothy, *Meeley* botaba en falta Kansas, e iso truncáralle o ánimo. En Des Moines non había vapores de rodas de pás buligando e asubiando o chifre polo caudaloso Missouri. Non podía saír agatuñar ás árbores ou disparar co *Winchester* do avó. E non había paxaros fermosos, só morridentes pardais. Velos voar sen ataduras, afundirse ollando nas súas cores, aledáballe o día, consumíalle as horas. Estrañaba ao pimpín real, laranxa de capucho negro, ao azulexo paporrubio, con aquel elegante plumaxe pastel, á estreliña sátrapa, coa súa vaidosa crista marela, ao gaio azul, celeste e níveo... tantos! Pero sobre todo ós encarnados. O vermello era a súa cor favorita. Os paxaros roibos destacaban coma lume contra o azul do ceo. A piranga, o pinzón mexicano e sobre todo o rechamante cardeal. Tan vermello que ata doía fitalo. Quizais por iso o avó mercara o *Ford* e non o *Rambler*. O *Ford A*, de 10 cabalos, só se vendía en vermello.

Ao chegar a Des Moines, os seus pais decidiran que xa tiña idade de cortarlle o antollo silvestre e illa convertendo nunha dama de sociedade, domesticándoa. Para a ambición do seu pai era crucial presentar unha familia exemplar no círculo da nova empresa. Como case nunca estaba na casa, era a nai a que debía lidar con *Meeley*. Nai e filla rifaban tódolos días. Cada conversa era unha disputa. Choros, labazadas, desavinzas e xuramentos de odio. O único que lle quedaba á rapaza da súa querida Kansas eran os momentos co avó, que tamén tiña que aturar litixio coa súa filla por darlle polo rego á neta, comprando o detestable enxeño. Era das que aborrecía os automóbiles, e prohibíralle levar á rapaza a ningures naquilo.

O vello pasaba as tardes na pequena biblioteca do segundo andar, a habitación máis luminosa da casa. Tiña unha gran solaina con balcón e unha ampla ventá lanceolada que daba á rúa, e alí diante atravesaba a súa cadeira de arrandear, abaneándose plácido mentres lia os xornais. Ós seus pés, nunha alfombra persa, repousaban dous pequenos e gastados volumes, o *Mullerías* da Señorita Alcott e *A cabana do Tío Tom* de Harriet Beecher. Os dous libros que sempre estaban a reler a súa pequena Jo March e mais el. *Meeley* entrou no cuarto sen decir chío, con face amolada e cunha lea de teas baixo o brazo sobre as que ían as tesoiras de xastre e a caixiña de costura. A nai obrigáraa a rematar o bordado do seu vestido para a festa da *Rock Island*, non quería que os avergoñara parecendo unha rapaza rústica sen mérito ou habelencia algúnhia. Pousou o atado na alfombra e sentou nela coma quen cae en peso, tal que tivese unha perrencha. Volveuse para seu avó e a cara de anxo tornouse en sorriso cómplice. Botou man da lea de tecidos e sacou o maltreito libro apaisado que viña agachado no medio. O avó respondeu risoño ó xesto e alargoulle dúas follas do diario que tiña apartadas, con longos artigos de interese para ela. O penoso estado do libro fora froito da última refrega coa nai, que llo tentara sacar. Quedara esmendrellado e crebado no lombo, pero aínda íntegro no contido. Era unha pequena vitoria.

A *Meeley* gustáballe proxectar, catalogar, enumerar e listar. Até cando gabeaba ás árbores, planeába o primeiro. Era metódica, coma o vello, que fora xuíz federal trinta anos. Alá en Kansas a cativa tiña un caderno de aves, onde as debuxaba, nomeaba e describía, coa axuda del. Xa non podía seguir ampliándoo. Quedáballe aquel libro de recortes, paixón tamén compartida, inda que ás agachadas. Estaba adicado en exclusiva a novas de mulleres sobranceiras, pioneiras en terreos tradicionalmente masculinos. Dende moi pequena, o vello sempre lle repetira que debía ser o que quixerá ser, inda que houbese de pagar peaxes por ir contra os costumes da maioría. Que non importaba ser home, muller, negro, branco ou chinés. Que todos tiñamos o deber de derrubar barreiras, romper cadeas, buscar xustiza, assumir riscos. Iso era a vida. El fora voluntario á guerra, para que as cousas cambiassen. E de resultas do seu deber, os negros xa non eran escravos e el quedara coxo para a vida. Cousa que pagaba ben a pena, vendo o conquistado.

A rapaza colleu as xigantescas tesoiras e recortou con pericia e precisión os artigos novos. Despois púxose a buscarles o mellor asento, pasando calma as follas, onde destacaban repetidamente os nomes das súas admiradas *Annie Oakley*, a mellor tiradora do mundo, de infalible puntería, *Nellie Bly*, intrépida xornalista e viaxeira sen par, a inglesa *Isabella Bird*, incansable exploradora e naturalista, e *Annie Smith Peck*, a más destemida das escaladoras. Menos numerosas, pero tamén presentes, estaban pioneiras e activistas de campos que tiña por más mundanos, más afastados da aventura, coma *Clara Barton*, *Elizabeth Blackwell*, *Florence Bascom*, *Ellen S. Richards* ou *Ida B. Wells*.

Deixando con gusto o xornal a un lado, o avó ollábaa facer, coma un colecciónista de bolboretas recreándose no más raro espécime da colección. No loiro cabelo da súa cabeciña abaixada, o sol da tarde escintilaba, era o trigo maduro das inabarcables searas da chaira do Mississippi. Aqueles intres eran a ledicia do vello, naquela pequena intuía a determinación, a forza e o bo facer da súa familia, sen dúbida en maior grao que noutras xeracións pasadas. Suspirou, e a vista fóselle a un xoguete que ficaba nun andel alto da librería. Era un trenciño moi gastado, unha locomotora de madeira, sinxela e pintada de vivas cores, que salvava do lixo, o seu tesouro más prezado. Regalárallo á súa filla facía trinta anos, daquela más

pequena que *Meeley*, cando se lle metera nos cascos a teima de ser maquinista e soñaba con levar un tren todo o camiño de Nova York a San Francisco. Acordou dicíndolle que debía ser o que quixera ser, e volveu sentir a ledicia de vela rindo, xogando co trenciño atado a unha corda. Tamén naquela súa filla vira a forza da súa familia, da súa propia nai, a bisavoa de *Meeley*, unha rexia muller que erguera e atendera a granxa case que soa, sempre coa ilusión na mirada e a enerxía na alma, sen coidar no que dirán.

Meeley faláballe mentres el viaxara ao pasado. Acordou e volveu do trenciño á rapaza. Tarde ou cedo, a súa filla atoparía o libro e guindaríallo ó lixo, como fixera a súa defunta dona co trenciño, ao comezar a transformar o marimacho na rapaza casadeira. E sería a fin. Nalgún punto faltara á súa abriga, fora un covarde amparándose en que era home de sociedade. E agora, ancián e tolleito, decatábbase de que os días de batalla e procura de xustiza non remataran. Ás veces as cadeas están nas mentes, e comezando pola súa propia, púxose en pé apoiado no bastón e foi coller o xoguete do andel. Quería á súa filla con todo o seu corazón, estaba certo que toparía as palabras xustas. A perna boa tremelicáballe e sostíña todo o peso no bastón. Só estivera tan nervioso na trincheira, cando lle viñan enriba as cargas da cabalería inimiga.

Mandou a *Meeley* que fose canda súa irmá ao seu cuarto e baixou. Decontado houbo berros. As rapazas saíron curiosas e agacháronse na balaustrada da escala, mentres seguía o balbordo. Primeiro oíase moito a voz anoxada da nai, até que calou e só bruaba o avó. Mais logo o vello cambiou a un ton miúdo, semellante ao que empregaba para falar con elas, chegando a coller un matiz descoñecido, maino e tenro. E despois silencio. Baixaron uns chanzos para albiscar que ocorría. O avó e maila súa nai estaban abrazados, esbagoando entre saloucos. Nunca tal viran. Ela bicouno na meixela longamente e saíu. Levaba o trenciño na man.

Voltou á tardiña e subiu ó cuarto das nenas. Levaba dous paquetes atados en cruz cun cordel. Entregoullos a *Meeley* sen dicir res. A rapariga estaba receosa e comezou a abrilos con tento. O primeiro era unha peza de roupa, uns pantalóns bombachos propios dun rapaz. Mirou interrogativa á súa nai e esta botou man do vestido bordado. Díolle que xa non tiña porque rematalo e marchou con el. *Meeley* quedou perplexa un intre, até que súa irmá lle demandou que abrise o segundo. Ó resgar o papel da envoltura xa se decatou de que era un libro de recortes. Moito más grande que o seu, con moitas más páxinas, case que parecía un atlas. Na cabeceira da portada tiña unha lenda, con letras de pan de ouro, en letra gótica e mil arabescos. Dicía: "Amelia Mary". A faciana da rapariga resplandeceu coma o ceo claro de Kansas, cheo de paxaros vermello danzando ó sol.

A primeira páxina do novo libro reservouna, pouco tempo despois, para o más especial dos seus recortes. Un artigo que o periódico local lle fixo á súa nai. Os editores salientárana como a primeira muller que manexaba un automóbil en Des Moines. Nunha sucinta entrevista, relatava cómo levara o seu *Ford* modelo A todo o camiño ata Saint Louis, acompañada das súas dúas fillas. Aseguraba que, cando puidese, tentaría cruzar co automóbil o país, de punta a punta. O articulista remataba cunha inxenua frase, lapidaria e resignada, que pronunciara o seu marido ó inquirirlle a súa opinión: "Ben, os tempos cambian, non si?" E fose ou non fose tal cousa patente no ideario colectivo daquel momento, o caso é que a nai de *Meeley* foi a primeira muller da familia Earhart en ser noticia.